

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 4, 2021 | 29.04.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.96](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.96)

УДК 005.591.6:338.43(477)

*Н. О. Вернюк,
к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: 0000-0001-9478-5088*

*М. І. Дяченко,
к. с.-г. н., доцент, доцент кафедри менеджменту,
Уманський національний університет садівництва
ORCID ID: 0000-0003-4997-5020*

РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

*N. Vernyuk
PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management,
Uman National University of Horticulture
M. Dyachenko
PhD in Agricultural Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management,
Uman National University of Horticulture*

REGULATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

У статті розкривається зміст інноваційного забезпечення освоєння аграрного потенціалу, під яким розуміється комплекс заходів, методів, інструментів та важелів фінансового забезпечення модернізації, реконструкції, оновлення та технічного переоснащення основного капіталу аграрних підприємств, а також впровадження сучасних технологій аграрного виробництва.

Розглянуті негативні чинники, що впливають на інноваційну діяльність підприємств та стримують його розвиток на етапі створення новацій: недостатність фінансування, зокрема державного; недостатнє використання науковцями та малим і середнім бізнесом можливостей щодо участі у міжнародних програмах; відсутність достовірного прогнозування тенденцій та досліджень впливу інструментів державного регулювання інноваційного розвитку економіки. На етапі впровадження новацій шляхом створення спеціалізованого малого інноваційного підприємства: обтяжливе регулювання, зокрема ускладнений доступ до ринку праці іноземців; високий рівень податків; відсутність або обмежена ефективність інноваційної інфраструктури, яка має сприяти розвитку інноваційного підприємництва тощо.

Доведено, що сучасний стан інноваційної діяльності є наслідком відсутності стратегічного бачення та послідовної державної політики щодо переведення аграрного сектору України на інноваційний шлях розвитку. Виходячи із проведеного аналізу зроблено висновок про

необхідність створення вітчизняної системи стимулів для розвитку інновацій аграрних підприємств, що певною мірою впливатимуть на підвищення техніко-економічного рівня виробництва сільськогосподарської продукції.

Запропоновано комплекс дій, який має допомогти швидкому розвитку інноваційної діяльності за рахунок залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій, передусім у науково-виробничу сферу, що дасть змогу аграрним підприємствам отримати ефективні можливості прискорення розвитку пріоритетних сфер виробничої діяльності та формування інноваційного потенціалу. Разом з тим, формування ефективного інноваційного потенціалу аграрного сектору економіки це не лише шлях динамічного розвитку та успіху аграрних підприємств, а й засіб забезпечення безпеки та суверенітету держави, її конкурентоспроможності у сучасному світі.

The article reveals the content of innovative support for the development of agricultural potential, which means a set of measures, methods, tools and levers for financial support of modernization, reconstruction, renovation and technical re-equipment of fixed assets of agricultural enterprises and the introduction of modern technologies in the agricultural sector.

Negative factors influencing the innovative activity of enterprises and hindering its development at the stage of creating innovations are considered: insufficient funding, in particular public; insufficient use of opportunities for scientists and small and medium-sized businesses to participate in international programs; lack of reliable forecasting of trends and research on the impact of instruments of state regulation of innovative economic development. At the stage of implementation of innovations by creating a specialized small innovative enterprise: cumbersome regulation, in particular difficult access to the labor market of foreigners; high level of taxes; lack or limited efficiency of innovation infrastructure, which should promote the development of innovative entrepreneurship, etc.

It is proved that the current state of innovation is a consequence of the lack of strategic vision and consistent state policy to transfer the agricultural sector of Ukraine to an innovative path of development.

A set of actions is proposed to help the rapid development of investment and innovation activities by attracting domestic and foreign investment, especially in research and production, which will allow many agricultural enterprises to get effective opportunities to accelerate the development of priority areas of production.

Based on the analysis, it was concluded that it is necessary to create a domestic system of incentives for the development of innovations of agricultural enterprises, which to some extent will increase the technical and economic level of agricultural production.

At the same time, innovation potential is not only a way of dynamic development and success, but also a means of ensuring the security and sovereignty of the state, its competitiveness in the modern world.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційна привабливість, аграрний сектор, інвестиції.

Key words: innovations, innovative activity, innovative attractiveness, agricultural sector, investments.

Постановка проблеми. Нинішній стан аграрного сектору є об'єктивно визначальним у розвитку економіки України в цілому, який має високий потенціал до модернізації, впровадження нових технологій і покращення рівня переробки власної продукції. Але, на жаль, його перспективи обмежені. На сьогодні він складає біля 10 відсотків валового внутрішнього прибутку, тому підвищення рівня ефективності аграрного сектора навіть вдвічі, в кінцевому результаті призведе до збільшення валового внутрішнього прибутку всього до 20 відсотків, що значно не вплине на розвиток країни. Тому в умовах глобалізації та постійного загострення конкуренції фундаментом ефективності та конкурентоспроможності аграрної продукції є інновації, які дадуть можливість зайняти належне місце в світовому товаристві.

Аграрний сектор економіки України загалом орієнтований на інноваційний шлях розвитку. В Україні сформоване належне правове поле для цього, а саме: закони України «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», а також багато інших нормативно-правових актів та угод. Однак, впровадження інновацій, як одного з головних факторів підвищення рівня конкурентоспроможності, системно не здійснюється.

Зауважимо, що нині в Україні через військові дії на Сході та складну епідеміологічну ситуацію склалися несприятливі умови для ефективного здійснення інноваційної діяльності як загалом, так і в окремих галузях. Тому залишається актуальним завданням формування механізму регулювання інноваційного розвитку шляхом впровадження певних заходів економічної політики та вдосконалення державної системи стимулювання інноваційного розвитку. Стратегічні завдання полягають у підвищенні конкурентоспроможності вітчизняної економіки на інноваційних засадах, що дасть змогу сформувати переваги для вітчизняних виробників у боротьбі з конкурентами на внутрішніх і міжнародних ринках та посприяти Україні зайняти гідне місце поряд із розвиненими світовими країнами.

В першу чергу для забезпечення інноваційного розвитку національної економіки необхідно чітко визначити державні пріоритети інноваційної діяльності та розробити комплекс заходів для їх досягнення, що включають: фінансові стимули, кадрову політику, створення умов для проведення модернізації виробництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Впровадження інновацій в умовах жорсткої конкуренції є передумовою успішного функціонування аграрних підприємств на конкурентних умовах зовнішнього і внутрішнього ринків. Вагомий внесок у дослідження теоретичних і практичних питань з організації та управління інноваціями на підприємствах України зробили такі відомі вчені, як В. Александрова, О. Василенко, П. Гайдучський, Т. Зінчук, О. Кузьмін, М. Кропивко, В. Мессель-Веселяк, Ю. Лупенко, О. Лапко, А. Сухорукова, П. Саблук, А. Яковлева та ін.

Мета статті. Дослідження проблем забезпечення інноваційного розвитку підприємств аграрної сфери за умов європейської інтеграції України, створення конкурентних переваг шляхом впровадження інновацій, нових технологічних знань та інформації.

Виклад основного матеріалу. Інновації є ефективним способом розвитку конкурентоспроможності підприємств. Розвиток національної економіки визначається активізацією інновацій та економічною ефективністю цих нововведень. Застосування інновацій сприяє розвитку науково-технічного прогресу та підвищення інноваційної діяльності вітчизняних підприємств, які дадуть змогу перейти до створення і використання технологій більш високого рівня, а отже прискорити зростання національної економіки та інноваційних процесів загалом. Впровадження інновацій у виробничо-господарську діяльність підприємств аграрної сфери дозволить підвищити її ефективність, підняти рівень їхньої конкурентоспроможності, зміцнити позиції на національному та міжнародному ринках.

Нині для розвитку інновацій в Україні існує багато бар'єрів: недосконалість інституцій, зокрема політичного, регуляторного та бізнес середовища; слабо розвинута інфраструктура, у тому числі інноваційна, оскільки залишаються на низькому рівні показники валового нагромадження капіталу у відсотках до валової внутрішньої продукції; брак фінансових ресурсів; недосконала нормативно-правова база; відсутність державної підтримки; непривабливість вітчизняних підприємств для іноземних інвесторів та інші, які заважають ефективному і якісному розвитку підприємств та галузей.

В результаті проведеного соціологічного опитування керівників та спеціалістів Львівської та Тернопільської областей 53 агропідприємств різних організаційно-правових форм господарювання було встановлено, що серед чинників, які заважають впровадженню інновацій найбільшу частку мають: відсутність фінансових можливостей – 78,2%; нестабільність законодавства – 75,4%; більше половини опитуваних відчували недостатню забезпеченість інформацією і відсутність нових ідей (рис.1). Тому забезпечення конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору економіки в системі глобального світового господарства вимагає посилення інноваційного напрямлення розвитку агропромислового комплексу України, який формує 14 відсотків ВВП і близько 40 відсотків валютних надходжень [2].

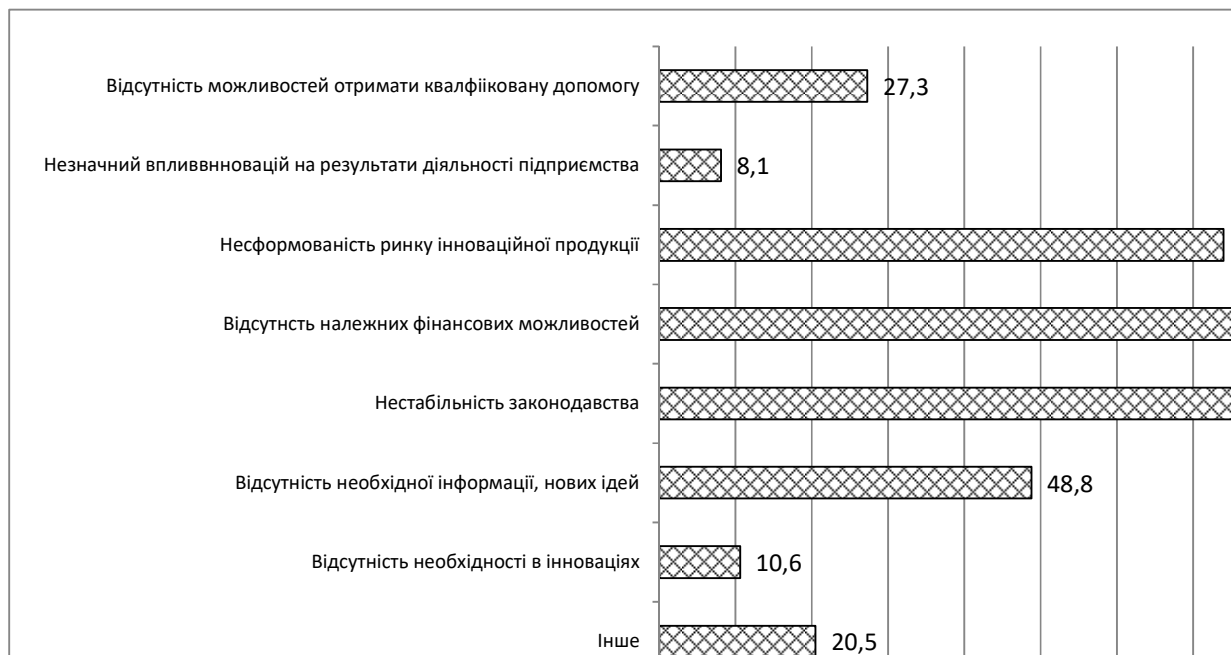

Рис. 1. Результати соціологічного опитування керівників та спеціалістів Львівської та Тернопільської областей, %

Джерело [2]

Використання інновацій, як одного з центральних факторів підвищення рівня конкурентоспроможності в Україні, здійснюється безсистемно. А тому подальший високотехнологічний розвиток потребує комплексного законодавчого та науково-методологічного врегулювання інноваційних взаємовідносин в аграрному секторі економіки України. Оскільки, як відмічає А.М. Щуревич, спостерігається відсутність узгодженості між загальними потребами галузі та діями наукових установ, що повною мірою є відображенням незбалансованості інноваційної системи [3].

Перспективні напрями і характер здійснення інноваційних процесів в аграрному секторі у значній мірі залежать від державної політики України, а саме від формування нормативно-правових стимулів для підтримки інноваційних технологій і підприємництва у всіх сферах аграрного виробництва. На даний час нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності регулюється низкою законів України: «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», «Про державне прогнозування і розробку програми економічного і соціального розвитку країни», «Про режим іноземного інвестування» та іншими. Як відмічає Н.О. Шквиря кількість нормативних актів з правового забезпечення інноваційної діяльності в Україні є достатньою, але вони не підкріплені шляхами, методами їх реалізації та фінансовим забезпеченням, законодавчі акти пов'язані з нормативно-правовим регулюванням інноваційної діяльності, не узгоджені між собою і визначають загальні, найбільш принципові положення, проте не регламентують інноваційну діяльність як логічний і послідовний процес, що спрямований на прискорення економічного розвитку України. В Україні поки що немає чіткої організаційної системи, що до забезпечить здійснення послідовних етапів інвестиційного процесу, а саме: фундаментальних досліджень; прикладних досліджень; проектування, розробки і створення інноваційного процесу; його освоєння; застосування маркетингу масового виробництва і споживання, що не дозволяє розвиватися науково-технічному і інноваційному потенціалу і в цілому інноваційної діяльності [5].

Крім того, низький рівень інноваційної активності підприємств аграрного сектору економіки України є результатом неналежного стану державного фінансування інноваційної діяльності, який показує суттєві диспропорції, що мають місце між сумами власних коштів та коштів державного бюджету (табл. 1).

Таблиця 1.

Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки України, млн. грн.

Рік	Витрати на інновації	Зокрема за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	інвесторів-нерезидентів	інших джерел
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7586,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3
2014	7695,9	6540,3	344,1	138,7	672,8
2015	13813,7	13427,0	55,1	58,6	273,0
2016	23229,5	22036,0	179,0	23,4	991,1
2017	9117,5	7764,1	227,3	107,8	1078,3
2018	12180,1	10342,0	639,1	107,0	692,0

Джерело [4]

Разом з тим намічається відчутна активізація дипломатичної підтримки інновацій на основі застосування інструментів економічної та фінансової політики, а також методом створення організаційно-юридичних основ, які заохочують динаміку суб'єктів господарської діяльності до інновацій.

Н.М. Сіренко відмічає, що це відкриває для України можливість переходу на світові стандарти раціонального та розумного споживання енергії, освоєння ресурсів природного середовища, підвищення рівня технологій, юридичного захисту інтелектуальної власності. Завершальною метою цих зрушень є створення прогресивної конкурентоспроможної га світових ринках інноваційної продукції [6].

Світовий досвід переконує, що форми і методи розвитку конкуренції в інноваційній діяльності повинні суттєво змінюватись. Держава має активно сприяти розробці програм щодо залучення і використання інвестицій, брати участь в управлінні процесам і ризиками в інноваційній діяльності виробництва. Вплив держави повинен спрямовуватись на максимальну підтримку власного інноваційного потенціалу, галузевих науково-дослідних організацій, а також на забезпечення реалізації науково-технічної політики, що відповідає світовому рівню.

Впровадження в дію розроблених державою, податковими установами програмних дій сприятиме реалізації задекларованих принципів розвитку сільської місцевості на інноваційних засадах. Н.М. Сіренко вважає, що це наблизить та поєднає в цілях і завданнях освіту, науку та виробництво, забезпечивши синергетичний ефект від їхньої взаємодії, сприятиме відновленню та гармонізації екосередовища; дозволить створити засади для переходу аграрного сектору України на шлях випереджального розвитку; забезпечить підвищення рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, товаровиробників, галузі [6].

Низький рівень інвестиційної привабливості та несприятливий інвестиційний клімат, які мають місце в нашій країні, не дають змоги отримувати достатньої кількості фінансових ресурсів для розвитку аграрних підприємств, впровадження сучасних технологій, технічного переоснащення, впровадження нових наукових розробок та інновацій. Для більшості галузей аграрного виробництва України характерні тривалі терміни окупності інвестицій із-за несприятливих цін на сільськогосподарську продукцію, інфляційні процеси тощо. За розрахунками науковців національного центру «Інститут аграрної економіки» у період 2016-2018 років 1 гривня інвестицій в основний і оборотний капітал аграрних підприємств принесла в середньому 0,295 грн. приросту прибутку до оподаткування на рік [3]. Тобто, нині інвестиції в аграрний сектор економіки за їх розрахунками окупаються за 3-4 роки.

Згідно офіційного сайту Державного комітету статистики України більшість національних інвесторів усвідомлюють привабливість аграрного виробництва. За останні роки обсяги капітальних інвестицій в аграрний сектор збільшились на 81 відсоток. Але в умовах підвищення ризиків із-за військових дій на Сході країни та економічної нестабільності, національні інвестори, як правило, надають перевагу короткостроковим інвестиціям. У період з 2016 по 2019 роки на 1 гривню капітальних інвестицій припадало 2,64 гривні короткострокових. Що ж до іноземних інвесторів, то окупність їх інвестицій в аграрний сектор України є песимістичною. І це не випадково, оскільки інвестований у виробництво продукції сільського, рибного і лісового господарства капітал нерезидентів на початок 2018 року становив лише 621,2 млн. грн., з яких 43 відсотки надійшли з офшорів. За даними Державної служби статистики України (2017 р.) капітальні інвестиції у сільське, рибне і лісове господарство становили лише 64,2 млрд. грн. Зовсім інша ситуація склалась у 2020 році. У першому кварталі інвестиції в аграрний сектор знизились на 35,3 відсотки – до 7,0 млрд. грн. Як зауважує завідувач відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення національного центру «Інститут аграрної економіки» О. Захарчук, це найбільший спад інвестиційної активності за останні роки. Він відмічає, що спад інвестиційної діяльності пов'язаний з недосконалою та непослідовною політикою держави в аграрній сфері, ліквідацією аграрного міністерства та його аналітичного блоку, тож сформувати більш виважену інвестиційну політику виявилось просто нікому.

Виділення державних інвестицій в аграрну сферу останнім часом відбувалося шляхом «латання дірок» та за залишковим принципом. Через це у галузі накопичуються системні проблеми, головними з яких є

нерозвиненість виробничої інфраструктури, брак інноваційної діяльності, зношеність основних фондів та засобів виробництва і нестача фінансових ресурсів для їх відтворення. Аналогічної думки притримується і експерт з інвестиційної політики В. Голуб. Він відмічає, що сьогодні в Україні спостерігається «інвестиційна туманність», а не позитивний інвестиційний клімат [7].

Для вирішення означених проблем слід, на нашу думку, перейти від «латання дірок» до стратегічного підходу у інноваційній діяльності, зокрема щодо стимулювання власної інвестиційної та інноваційної діяльності самих сільгоспвиробників. Цими стимулюючими заходами можуть бути, передусім, пільгові кредитні програми заохочення такої діяльності, податкові стимулюючі заходи, наприклад, звільнення від оподаткування коштів, спрямованих на технічне оновлення виробництва, створення нових робочих місць тощо.

У сучасних умовах кожному суб'єктові господарювання необхідно об'єктивно розуміти теоретико-практичні основи закономірностей процесу формування структури джерел зростання, методів оцінки й розробки напрямів ефективного використання наявного потенціалу. Професійна обізнаність у цих проблемах дасть змогу об'єктивно оцінювати свої реальні можливості, розробляти нові напрями інноваційної діяльності, сформувавши ефективну стратегію інноваційного розвитку. Кожне підприємство у структурі галузевого виробництва повинно розробити свій дієвий стратегічний план інноваційного розвитку, спрямований на досягнення рівноваги між власним платоспроможним попитом, існуючими обсягами пропозицій з боку наукових організацій та інвестиційними можливостями підприємств.

Впровадженню інноваційних стратегій розвитку мають передувати прогнози розрахунки обсягів потенційних потреб в обладнанні, технологіях, технологічних елементах, провідних фахівцях. В подальшому потрібно проводити аналіз ринку наукоємної продукції, вибір потенціальних виробників та пошук фінансових, інвестиційних ресурсів для придбання. При такому прогнозуванні, як відмічають Б.О. Язлюк та ін., підприємства повинні самостійно визначати які технології виробництва необхідно розвивати, а від яких слід відмовитися [8].

Зважаючи на викладене вище та перспективи співпраці України з країнами Світової організації торгівлі й ЄС, курс на інноваційний розвиток національного аграрного сектору економіки варто розглядати не тільки як шлях динамічного розвитку, а і як засіб забезпечення безпеки та суверенітету держави, її конкурентоспроможності у сучасному світі, а всі заходи, що передбачають у цьому напрямі – як пріоритетні.

На думку І.М. Кіпіоро, впровадження інновацій повинні фінансувати не лише з державного та місцевих бюджетів, а й за рахунок коштів приватних інвесторів, оскільки йдеться про якісно новий чинник зростання агропромислового виробництва й ефективного розв'язання продовольчої проблеми в державі [9]. Застосування новітніх досягнень науки й техніки, прогресивних технологій та високотехнологічних виробничих процесів, випуск нових і екологічно безпечних видів продуктів харчування, що користуються підвищеним попитом на внутрішньому та зовнішньому ринках, дадуть змогу досягти високої ефективності сільського господарства й мати потрібні кошти для вирішення завдань соціального розвитку й інфраструктурної перебудови села. Для активізації інноваційної діяльності необхідно на регіональному рівні створити моніторингову систему відстеження інноваційного потенціалу адміністративних територій та пошуку шляхів забезпечення сприятливого середовища для здійснення інноваційних процесів.

Висновки. Інноваційна діяльність є головним засобом підвищення ефективності виробництва, однією із складових процесу успішного функціонування підприємств України. При виділенні проблем інноваційної діяльності слід виходити з того, що в сучасних умовах аграрна сфера України є інвестиційно-інноваційно привабливою і має бути орієнтована на інноваційний шлях розвитку, що є одним з найпоширеніших способів забезпечення успішного функціонування підприємства. На сьогодні є багато проблем, що заважають ефективному й якісному розвитку аграрних підприємств. Особливу увагу слід звернути на недостатнє інвестування інноваційного розвитку через брак фінансових ресурсів, недосконалу нормативно-правову базу, відсутність державної підтримки, непривабливість вітчизняних підприємств для іноземних інвесторів тощо, які заважають ефективному й якісному розвитку аграрних підприємств.

Сучасні умови вимагають підвищення активності інноваційних процесів та впровадження інноваційних технологій. З цією метою особливу увагу необхідно сконцентрувати на створенні передумов для інноваційного забезпечення, яке повинно, передусім, передбачити формування взаємних механізмів держави та бізнесу, розвитку системи інформаційної підтримки та підвищення ефективності функціонування саморегулюючих організацій в аграрній сфері. Отже, формування ефективних та дієвих механізмів здійснення інноваційної діяльності підприємствами аграрної сфери дасть змогу підвищити рівень їхньої конкурентоспроможності та зміцнити позиції на міжнародному ринку аграрних товарів.

Література.

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р., № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1rada.gov.ua>
2. Дудар Т. Розвиток інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки України /Т. Дудар// Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019. № 1. С. 60-69.
3. Щуревич А.М. Інноваційні перспективи в розвитку аграрного сектору в Україні /А.М. Щуревич// Державне управління. Інвестиції: практика та досвід. № 10. 2018. С.101-105.

4. Радченко О.П., Карадобрі Т.В. Стан і перспективи інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки України /О.П. Радченко, Т.В. Карадобрі// Економіка та управління національним господарством. Випуск 47-1.2019. С. 79-82.
5. Шквиря Н.О. Роль держави в інноваційному розвитку агропромислового виробництва /Н.О. Шквиря/ Таврійський державний агротехнологічний університет: Держава та регіони, 2007. № 6. С.1-8.
6. Сіренко Н.М. Концептуальні засади інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України /Н.М. Сіренко/ Маркетинг і менеджмент інновацій, 2012, № 1: Режим доступу: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>
7. Циліорик Г.І. Інноваційна діяльність в умовах економічної конкуренції /Г.І. Циліорик// Облік і фінанси АПК: освітній портал. 2021. С. 234-240.
8. Язлюк Б.О., Пітель С.В., Шумська А.В. Шляхи підвищення рівня інноваційного розвитку виробництва з врахуванням регіональної стратегії /Б.О. Язлюк, С.В. Пітель, А.В. Шумська// Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Сталій розвиток економіки. № 1[18], 2013. С. 224-230.
9. Кіпіоро І.М. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств /І.М. Кіпіоро// Економіка аграрного сектора та управління національним господарством. Вип. 1(53). 2014. С. 120-126.
10. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [URL:http://www.ukrstat.gov.ua/](http://www.ukrstat.gov.ua/) дата звернення: 15.03.2021.

References.

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine “On innovation”, available at: www.zakon1rada.gov.ua (Accessed 15 March 2021).
2. Dudar, T. (2019), “Development of innovation activity in the agrarian sector of the economy of Ukraine”, *Bulletin of Ternopil National Economic University*, vol. 1, pp. 60–69.
3. Shchurevich, A.M. (2018), “Innovative prospects in the development of the agricultural sector in Ukraine”, *Public administration. Investments: practice and experience*, vol. 10, pp.101-105.
4. Radchenko, O.P. and Karadobri, T.V. (2019), “Status and prospects of innovative development in the agricultural sector of the economy of Ukraine”, *Economics and management of the national economy*, vol. 47-1, pp. 79-82.
5. Shkvyrya, N.O. (2007), “The role of the state in the innovative development of agro-industrial production”, *Tavriya State Agrotechnological University: State and Regions*, vol. 6, pp.1-8.
6. Sirenko, N.M. (2012), “Conceptual bases of innovative development of agrarian sector of economy of Ukraine”, *Marketing and Innovation Management*, [Online], vol. 1, available at: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>, (Accessed 22 March 2021).
7. Tsilyurik, G.I. (2021), “Innovative activity in the conditions of economic competition”, *Accounting and Finance of AIC: educational portal*, pp. 234-240.
8. Yazlyuk, V.O. Pitel, S.V. and Shumskaya, A.V. (2013), “Ways to increase the level of innovative development of production taking into account the regional strategy”, *All-Ukrainian scientific and production journal. Sustainable economic development*, vol. 1 (29), pp. 224–230.
9. Kipioro, I.M. (2014), “Problems and prospects of innovative activity of agricultural enterprises”, *Economics of the agricultural sector and management of the national economy*, vol. 1 (53), pp. 120-126.
10. Official site of the State Statistics Committee of Ukraine (2021), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 15 March 2021).

Стаття надійшла до редакції 20.04.2021 р.